

Májlövés

Novellák

Októberi furcsa őrangyalok

Pasarét kisváros a nagyvárosban, amolyan üdülőtelep is lehetett volna, ha a budaiak nem ott lalnának. Nem mindenki gazdag ember, bérházak és villák váltakoznak. A bérlakások egy része a Bauhaus korában létesült. A lakások kényelmesek, nem csak funkcionálisak. Nagy erkélyek váltakoznak a húszas években véletlenszerűen odaajtott házak lodzsáival.

Október 24-e csendes nap volt.

Pasaréten különösen csendes. Csak a rádióból értesültünk, az adást néha géppisztolysorozatok hangja törte meg.

Vagyis nem törte meg, egy darabig volt adás, de ez nem valami hangjáték hangkulisszája volt. Hangok, de nem játék, vérre ment.

Aztán csendes hétköznap.

Hétfőn voltam először és utoljára iskolában. A kaput bezárták, de délben mindenkit hazaküldtek. Keddre, 23-ára valami ürüggyel szünetet adtak.

Csütörtökön kíváncsian mentünk a városba, azaz a belső kerületek felé. A Margit hídon ávosok igazoltattak, zöldek. Elvileg határőrök. Nem mertünk átmenni Pestre, mert tartottunk attól, hogy nem jutunk vissza Budára, nem tudunk hazamenni.

Elindultunk a jobb parton, be a Fő utcába, a Lánchíd felé. A Szilágyi Dezső téren, egyik kapu előtt holttest, sebtében letakarva egy pokróccal, csak a lába lógott ki. Érdeklődtünk. Kisebb csoport állt nem messze a helyszíntől. Megtudtuk, hogy a vici, szokásos módon, reggel felsöpörte a járdát. Szájából mindig lógott a cigaretta. Rá akart gyűjtani, de az öngyújtó lángjára valahol felfigyeltek, talán torkolattűznek vélték, és lelőtték. Véletlenül nem lehet a túlsó partról valakit ilyen pontosan eltalálni!

A túlsó partról lánctalpak csattogása hallatszott, csak hallottuk, mivel időközben a Dunára leereszkedett a köd. A napsütés a víz felszínét éri, és megindul a párolgás. Vagy a dombokról folyik le a köd. Nem volt éppen kellemes hallgatni, siettünk is gyalog a Széll Kálmán térre. A villamos még járt, elindultunk. A villamos rákanyarodott a faszorra, amikor egy sorozat húzott el a fejünk felett. Célzott lövés lett volna a földalatti tornyából, csak éppen takarásban voltunk?

A vezető rákapcsolt, mi pedig kiabáltunk a szembejövő villamos vezetőjének: Vissza, vissza! Nyitott peronnal jártak az akkori villamosok.

Lehúzta és megfordította az áramszedőt, és mellettünk robogott a kocsisín felé.

Nekünk ez elég volt, nem laktunk már messze.

Kiderült, hogy sokáig ez volt az utolsó villamos.

Később még láttuk a keresztbe fordított, kisiklatott szerelvényeket, a felborított kocsikat. Barikádok, mint a filmekben, csak ebben a filmben mi voltunk a statiszták, és nem a dublőrökre lóttek, hanem barátainkra, rokonainkra.

Ahogy a Parlamentnél is. Ott is volt tornya, szellőzője a földalattinak. Később ez lett a piros metró! De addig még sok éven át csak a karbantartók járták az alagutakat. Hogy az elágazásokban is jártak-e? Igen, a pártház alatt a Rákóczi útról a Népszínház utcába lehetett jutni. Később kiderült, mindenütt voltak átjárók, így a Parlament és az Akadémia utca között is.

Nem csődbe ment a metró, hanem eredetileg óvó- és búvóhelynek építette a paranoiás kor. Még atomtámadásra is számítottak. Arra, hogy ott lent kihúzzák.

A parlamentnél sebesültek és halottak feküdtek. Aki nem kiabált már, feldobták a teherautók platójára.

Egy túlélővel később találkoztam, észrevették, hogy megmozdul, és kivételesen átadták a mentősöknek.

A mentők golyózápokban is dolgoztak.

Mi a barátaimmal túlélők aznapot is. Nem volt tanácsos átmenni a hídon, ezt megérettük. Vannak-e őrangyalok, vagy éppen ávós egyenruhával álcázták magukat?

Epilógus, 50 évvel később.

Azok vagy utódaik gumilövedéket használtak. Egy magányos járóelőre véletlenül célba lőttek, a szemét találták el.

Valami ismeretlen dakota nyelvjárást beszéltek. Marslakók nem lehettek, mert azok – köztudottan – magyarul beszélnek.

Békés járóelők mellékutczában, a Nyugatinál

Egyszer csak golyók kopogtak a falon. Egy kapualjba húzódtak. Aztán csend. Valahol távolodó lánctalpak. Bár aznap nem történt semmi. Igazán semmi. Éjjel néha elhallgatott a rádió, talán áramkimaradás? Bár eddig ismeretlen zajok. Persze csak annak, aki a közeli világháború és ostrom után született. Voltak már köztük iskolások is. A nők cipője a kockaköveken. Inkább csak a sarka.

Ha a sarkon befordulnak, otthon lesznek. Csak egy saroknyira, és csend van. Mint amikor elállt a zápor, és esernyő nélkül igyekszel haza. Nem mondhatnám, hogy futottak, de siettek. Kovácsné és Kovács. Járóelőknek gondolnád őket. Mindenki lehet Kovács és Kovácsné, bárki.

Bárki lehet járóelő. Bármelyik évben lehet egy kicsit ködös az ősz.

Utólag senki sem tudta megmondani, fogták-e egymás kezét. Kovácsné valaki gyomron vágta, vagy csak képzelődik. Sietősre fogta a lépteit.

Pár lépés a sarokig, további néhány lépés a kapuig.

Kovács észreveszi, hogy Kovácsné megbotlott. Fel akarja segíteni. Túl nehéz, pedig alig ötven kiló. Karcsú fiatal nő, két hónapja Kovácsné. A házban senki sem tudta a lánynevét.

Kovács nem tudta, kit hívjon segítségül. Ha a hóna alatt emelte meg, a feje csuklott le, ha a lábánál fogva, makacsul feküdt a kövezeten.

Testét betakarta a Szabad Nép, tényleg szabad volt már! Száját a Népszava. A nép szava és Kovács szava elakadt. Valaki más hívott mentőt.

Kovácsné az út közepén, a kockakövön.

Szája letakarva. A Népszava. Szeme az újság felett mereven nézte a semmit. Egyetlen pontot a semmiben. Az ég nem volt kék, szürke volt. A szeme fáradtkék. Mintha üveg mögöl.

A kövezet csillogott. A vére bealvadt.

Májlvés. Menthetetlen volt abban a percben – szólalt meg a mentőorvos, és becsukta a táskáját.

De hiszen jött mellettem – akarta mondani Kovács, aki nem hallott semmit. Látta, amit nem akart látni. Le sem hajolt, émelygett a gyomra.

Eszébe sem jutott, hogy ekkora csend van, és ekkora csöndben akár fűtülnek is. A golyók.

Czimmer Kálmán tanulságai

Történelmi temetőben a tettes és az áldozat ismét közel kerülhet egymáshoz. Már nem tudják tisztázni a dolgokat, tehetetlen testeket rejt a koporsó, a lelkek vajon ott lebegnek-e?

Előd és utód? Vagy aki a puskát, géppisztolyt fogta és a test, amelyet a sorozat szinte kettévágott?

A Fiumei úti Nemzeti Sírkertben, közönségesen Kerepesi temetőben, ötvenhatos utcai halottak parcellájában fekszik Kálmán.

Magas, kosárlabdázó termet. A Külkereskedelmi Főiskolán végzett. Beszélt – sajnos – oroszul.

Míg másoknak ez előnyére vált volna, amikor betört a szovjet hadsereg.

Sportos, vidám fiú volt, hosszúkás arc és magas koponya, nagy tenyér, cipője mérete is rendkívüli. Akkor még nem volt ennyi felnyurgult fiatal, mint most az antibiotikumok és a hormontartalmú húsok hatására.

Az oroszok végigjárták a házakat, ott, ahol már megtörték az ellenállást. Keresték a felkelőket. Kiválasztották Kálmánt tolmácsnak.

Az utcáról nyílt a néhai cukrászda, az ablakok betörve. Az üveg mögöl egy géppuska meredt rájuk. A katonák Kálmánba eresztettek egy sorozatot, mivel csapdát sejtettek. Holott a civil ruhások szabadultak a fegyverektől, csak bedob-

ták a géppuskát az ablakon. A természetellenes helyzetéből láthatták volna, hogy nem kezeli azt már senki, sem élő, sem holt, felkelő nincs a közelében.

Így került a Nemzeti Sírkertbe, az ötvenhatos vértlen áldozatok parcellájába Kálmán.

Ha éjfél tájban, holdas éjszakán, a Sírkertben járnál, vajon kivel találkoznál? Sírrablókkal, akik feltörték a Batthyány-mauzóleumot, és visszahőköltek Kázmér viaszérett arcától? S akik koponyával a hónuk alatt lopakodnak? Vajon nem a saját koponyájuk lehet a hónuk alatt?

Szoktak-e összeszólalkozni az ellenfelek? Vagy csend van a temetőben, egy macska sompolyog mindössze, vagy csak egy bagoly pislog a ráncos ágú fákon?

Kálmán kölcsönadta a Képes Sport bekötött példányait, Kocsis Sanyi sorozatfelvételen mutatta be, hogyan a kapunak háttal, ollózva gólt löni.

Megannyi híres sportoló, Rózsavölgyi és Iharos, világrekordok dokumentumai, riportok. Mennyire ismert emberek voltak, nem celebek! Engem *Ihinek* becéztek a pályán, mert a többiekkel ellentétben szerettem futni. Napi tíz kilométert legalább, az edzéseken kívül. Bár a labdajátékokat is szerettem.

Örököltem két kézi súlyzót, itt fekszik mellettem a parkettán. Él-e még az eredeti gazdája?

Kálmán el akarta kérni, de nem adtam, tartottam tőle, hogy visszakéri Péter.

November végén, vagy december táján, kiderült, hogy Kálmán nem jelentkezett a munkahegyén. A szerencsétlen történetet a házbeliek mesélték el, és elterjedt anyámék vállalatánál.

Egy a sok egyéni tragédia közül. Egy vidéki, fejkendő özvegy hiába taníttatta tehetséges fiát.

Márciusra már azt is lehetett tudni, ki szaladt neki a határnak, kit tartóztattak le. A kivégzések hírei is szivárogni kezdtek, bár sok család évek múlva tudta meg a hozzátartozója sorsát. A gyerekek, aki sosem látta apját, de elképzelte, végül

csalódott. Akkor is csalódott, ha a börtönből megjött mégis, akkor is, ha megtudta a halálhírét.

A temetőben, a sebtiben felhantolt sírdombok alatt, némán feküdtek. Talán jutott nekik koporsó legalább.

Miről beszélgetnének egymás közt? Érdekelné-e őket a mi világunk?

Csalódnának-e, mint az ismeretlen apjára csodálkozó vagy éppen tőle elhúzódó gyerek?

Csalódottan járok a Sírkertben, bár a szüleim ágyban haltak. Nagyapámat 1945-ben lelőtték. Vértlen és ártatlan civil áldozat. Egy részeg katona áldozata: „Öreg volt, beteg volt, minek éljen?!“

Csalódottan járok a legszebb temetőben, nézem, hogyan dől anyám sírköve. Nagyanyám hantból kiálló bordaszilánkját gyengéden visszahelyezem, kicsiny lyukat ások az agyagba.

Akkora a csend, hogy az utolsó ítélet harsónai fájdalmasan érintenek a dobhártyámat, pedig csak egy életigenlő rigó védi, még ott is, a területét. Harsog a csendben, pedig milyen kedvvel hallgatjuk az ablak előtti fán fészkelő énekesmadarat, így is mondjuk, énekesmadár.

Kálmán rajongott a sportért, békében élt, személyes sérelmei talán alig voltak. Felkerült csendes falujából a Városba. De az a csend nem ez a csend! Nem a temetői. Elvágott-e onnan, vagy édesanyja küldte?

Megtanult oroszul, még beszélni is tudott oroszul.

Dölyfös síremlékek és alázatos sírkeresztek. A nemzet megbecsülése vagy a gazdagok kivagyisága?

Lopott koponya a telihold, lopakodik a félig lehunyt felhők közt – és elhagyja a temetőt.

Megfordulok, a fal felé. Nem a fal előtt állok, nem lőnek, aludni mégsem tudok.

Vajon miről beszélnek ilyenkor a halottak, hogy aludni sem hagynak?!

S az orosz katona hol nem emlékszik Kálmánra, hogy kit és miért? Hiszen akkor is, most is, könnyen elsül egy fegyver, mondják, ez a dolga!